

حقوق انضباطی دانشجویان

یگانه مرجع صالح رسیدگی به تخلفات دانشجویان در دانشگاه، کمیته انضباطی است و هیچ مرجع دیگری حق دخالت در این امر را ندارد. فلذا حراست، نهاد رهبری و ریاست دانشگاه حق احضار، رسیدگی و صدور احکام انضباطی را ندارند.

- حراست حق احضار دانشجویان را ندارد.
- حراست حق ضبط کارت دانشجویی را ندارد.
- حراست حق تعلیق تحصیلی دانشجویان را ندارد.
- حراست حق منع ورود دانشجویان به دانشگاه را ندارد. مگر با حکم قطعی کمیته انضباطی یا حکم کتبی رئیس دانشگاه.

اصول مهم حاکم بر رسیدگی به تخلفات دانشجویی:

۱- اصل قانونی بودن تخلفات و تنبیهات

فقط آن دسته از رفتارهای دانشجویان تخلف است که در آیین نامه انضباطی یا شیوه نامه اجرایی به عنوان تخلف احصاء شده است و در احراز تخلفات، مراجعه به تعاریف قانونی تخلفات و تطبیق موضوع، با تعاریف الزامی است.

آن دسته از تنبیهات که در آیین نامه انضباطی دانشجویان و شیوه نامه اجرایی احصاء گردیده قابل اعمال نسبت به دانشجویان است.

۲- اصل برائت و تفسیر به نفع متهم تخلف

اصل بر برائت دانشجویانست مگر آنکه خلافش ثابت گردد و کمیته در مقام رسیدگی به موارد ذیل توجه مینماید:
الف. هرگونه عدم احراز تخلف بودن رفتار ارتكابی و انتساب تخلف ارتكابی، باید به نفع دانشجویان تفسیر شود.
ب. دانشجویان تا زمان اثبات تخلف و قطعیت حکم انضباطی، از کلیه امتیازات دانشجویی برخوردار است مگر در مواردی که در این شیوه نامه پیشبینی شده است.

۳- اصل بیطرفی

کمیته ها باید در فرایند رسیدگی بیطرفانه اتخاذ تصمیم نموده و از صدور حکم براساس ملاحظاتی شخصی، سیاسی، حزبی یا هرگونه موضوع غیرمرتبط به تخلف انتسابی اجتناب نمایند.

۴- اصل حق دفاع

در صورت انتساب تخلف به دانشجویان، وی به صورت کتبی یا شفاهی حق دفاع از خود را دارد.

۵- اصل تناسب

کمیته های انضباطی در حدود صلاحیت خود وفق آیین نامه و شیوه نامه، باید در صدور حکم شدت تخلف ارتكابی، سوابق آموزشی و انضباطی دانشجو، اقتضائات فضای دانشجویی، تناسب و تجانس تخلف ارتكابی با نوع و میزان تنبیه را مورد توجه قرار دهند و رأی به تنبیه نامتناسب یا نامتجانس از جهات درخواست نقض رأی در مراجع تجدیدنظرخواهی خواهد بود.

۶- اصل برابری

کمیته های انضباطی باید در برخورد با تخلفات مشابه از رویه واحد تبعیت کنند. کلیه دانشجویان در برابر آیین نامه و شیوه نامه برابرند؛ هرگونه تبعیض بر مبنای جنسیت، نژاد، زبان، قومیت، مذهب، تابعیت و امثال آن ممنوع است.

۷- اصل مستند و مستدل بودن آرا

کمیته ها باید پس از بررسی و صحت سنجی گزارشات یا شکایات، دالیل تصمیم خود را براساس مستندات، شواهد و قرائن متقن و منطبق با شیوه نامه در حکم صادره ذکر کنند.

۸- اصل احترام به حقوق و آزادی

حفظ کرامت انسانی، رعایت موازین شرعی، اخالق و احترام به حقوق و آزادیهای مقرر در منشور حقوق دانشجو الزامی است.

۹- اصل شفافیت

کمیته ها موظفند دانشجو را از مراحل رسیدگی به پرونده انضباطی وی مطلع نمایند.

۱۰- اصل عدم تجسس

کمیته اجازه تجسس در امور خارج از موضوع تخلف را ندارد.

۱۱- اصل حق بر رسیدگی منصفانه

دانشجو حق بهره مندی از یک رسیدگی عادلانه و منصفانه طی مهلت منطقی را به شرح ذیل دارد:
الف. تخلف منتسب به دانشجو و تمامی ادله آن، به صورت روشن و ساده در کوتاه ترین زمان به وی تفهیم شود.
ب. امکان معرفی شاهد
پ. حق تجدیدنظرخواهی از تصمیمات غیرقطعی
ت. حق استفاده از مترجم در مصاحبه و تفهیم تخلف، ترجمه دفاعیات و دفاع **حضور**ی به طور رایگان

چنانچه به وکیل رسمی متهم (ترجیحا وکیل دادگستری با وکالت نامه رسمی) اجازه ورود به جلسه داده نشود، جلسه دارای ایراد شکلی است و حکم قابل ابطال در کمیته تجدید نظر و حتی در دیوان عدالت اداری است. چرا که حق داشتن وکیل در هر دادگاهی (اعم از دادگستری یا دادگاه اداری) در اصل ۳۵ قانون اساسی تصریح شده است. شخص میتواند از دبیر کمیته یا هر کس که مانع ورود وکیل شده هم در هیات تخلفات اداری دانشگاه و هم در دادگاه شکایت کند. در هیات تخلفات اداری به اتهام نقض مقررات، و در دادگاه به اتهام محروم کردن فرد از حقوق مصرح در اصل ۳۵ قانون اساسی. در صورت محکومیت فرد خاطی در دادگاه، وی علاوه بر انفصال از خدمت و محرومیت یک تا پنج سال از مشاغل حکومتی به حبس از دو ماه تا سه سال محکوم خواهد شد. (ماده ۵۷۰ قانون مجازات اسلامی)

معرفی اجمالی کمیته های انضباطی

کمیته های انضباطی در هر دانشگاه شامل یک کمیته بدوی و یک کمیته تجدید نظر هستند. همچنین در وزارت علوم یک کمیته مرکزی جهت تجدید نظر از احکام درجه ۸ به بالا و نظارت بر عملکرد کمیته های دانشگاهی وجود دارد.

ترکیب کمیته بدوی به شرح ذیل است:

- ۱- معاون دانشجویی دانشگاه به عنوان رییس کمیته بدوی
- ۲- نماینده دفتر نهاد رهبر ج.ا
- ۳- یکی از اعضای هیات علمی با حکم رییس دانشگاه
- ۴- دو نفر دانشجوی دانشگاه با حکم رییس دانشگاه
- ۵- دبیر کمیته بدوی به پیشنهاد معاون دانشجویی و حکم رییس دانشگاه بدون داشتن حق رای

دانشجو حق دارد از اسامی اعضای کمیته مطلع باشد.

احکام کمیته بدوی از روز ابلاغ به متهم به مدت ۱۰ روز کاری قابل تجدید نظر خواهی هستند.

تبصره: در شرایط خاص به تشخیص کمیته این زمان ۴۸ ساعت در نظر گرفته می شود. بدیهی است اعمال این تبصره نیاز به اعلام قبلی دارد.

ترکیب کمیته تجدید نظر به شرح ذیل است:

- ۱- رییس دانشگاه به عنوان رییس کمیته تجدیدنظر
- ۲- مسؤؤل دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
- ۳- معاون دانشجویی دانشگاه، به عنوان دبیر کمیته تجدیدنظر

احکام درجه ۱ تا ۷ صادر شده از کمیته تجدید نظر دانشگاه قطعی محسوب میشوند و قابل اعتراض به مرجع بالاتر نیستند. اما احکام شامل تنبیهات بند ۸ به بالا (تعلیق تحصیلی) قابل تجدیدنظرخواهی در کمیته مرکزی وزارت علوم هستند.

مهلت ثبت درخواست تجدید نظر ۱۰ روز کاری است.

تبصره: در شرایط خاص به تشخیص کمیته زمان تجدیدنظرخواهی ۳ روز در نظر گرفته می شود. بدیهی است اعمال این تبصره نیاز به اعلام قبلی دارد.

کمیته مرکزی باید ظرف یک ماه پس از دریافت اعتراض یا ارجاع پرونده، رسیدگی و اتخاذ تصمیم نماید. هرچند این زمان ممکن است رعایت نشود و طولانی تر شود.

نکته مهم: حکم تا زمانی که قطعی نشده لازم الاجرا نیست.

چه احکامی قطعی و لازم الاجرا هستند؟

۱- حکم کمیته بدوی و تجدید نظر که در مهلت مقرر مورد اعتراض قرار نگیرد

۲- تمام آرای کمیته مرکزی وزارت علوم

لذا در صورتیکه حکم تعلیق تحصیلی شما در کمیته تجدید نظر دانشگاه تایید شد، در صورت ثبت درخواست تجدید نظر به کمیته مرکزی وزارت علوم، حکم شما تا زمان صدور تصمیم نهایی در کمیته مرکزی لازم الاجرا نیست.

الزامات شکلی جلسه تفهیم اتهام

۱- آیا شاکی خصوصی دارد؟ باید معرفی شود.

۲- شهادت شهود دارد؟ باید پیوست مدارک باشد.

۳- هرگونه مستندات دال بر انتساب تخلف به متهم باید پیوست مدارک شده و به رویت متهم برسد. (اصل حق بر رسیدگی منصفانه)

۴- هرگونه شک در انتساب تخلف به دانشجو باید به نفع دانشجو تفسیر شود. (اصل برائت)

۵- هرگونه شک در تخلف بودن عمل دانشجو باید به نفع دانشجو تفسیر شود. (اصل برائت)

۶- دانشجو برای اثبات بی گناهی خود نیاز به هیچ مدرکی ندارد. (اصل برائت)

۷- دعوت از دانشجو جهت حضور در جلسه به صورت تلفنی انجام شده و در صورت عدم پاسخگویی تلفنی، باید دعوت پیامکی انجام شود و مستنداتش بایگانی شود. دعوتنامه همچنین باید از طریق سامانه دانشگاه نیز به دانشجو ابلاغ شود. (تبصره ۱ ماده ۶۸)

۸- فاصله تماس تا جلسه تفهیم اتهام باید حداقل ۲۴ ساعت باشد. (تبصره ۱ ماده ۶۸)

۹- پس از حضور دانشجو در جلسه باید دعوت نامه کتبی جهت حضور در جلسه کمیته بدوی به وی داده شود. (ماده ۶۸)

دعوتنامه باید مشتمل بر موارد ذیل باشد: ۱. مشخصات کامل دانشجو ۲. موضوع یا عنوان تخلف انتسابی ۳.

علت دعوت ۴. تاریخ و زمان حضور و آدرس دبیرخانه کمیته انضباطی ۵. نام، سمت و امضای تماس گیرنده

۱۰- تفهیم تخلف باید به صورت شفاهی و مکتوب با ذکر موضوع تخلف و ادله تخلف (مدارک و مستندات) باشد. (ماده ۷۲ و اصل حق بر رسیدگی منصفانه)

۱۱- دانشجو میتواند لایحه دفاعیه مکتوب خود را تا قبل از تشکیل جلسه کمیته بدوی به دبیرخانه ارائه کند. (ماده ۷۳)

۱۲- حضور دانشجو در جلسه کمیته بدوی در صورت درخواست دانشجو و جهت ارائه توضیحات تکمیلی و یا اخذ اطلاعات بیشتر توسط اعضای کمیته امکان پذیر است. (تبصره ماده ۷۳). لذا در صورت جلسه تفهیم اتهام ذکر کنید که درخواست حضور و ارائه توضیحات تکمیلی در جلسه رسیدگی را دارید.

- ۱۲- دانشجو حق دارد ادله انتساب تخلف به وی (مدارک و مستندات پرونده) را رویت کند. (اصل حق بر رسیدگی منصفانه). در صورتیکه برخی از مستندات محرمانه تلقی شود و ذکر کامل آن در برگه تفهیم اتهام میسر نباشد، با تایید دبیر کمیته بدوی دانشجو میتواند آنها را رویت کند. (ماده ۷۴)

الزامات شکلی رسیدگی در کمیته بدوی

- ۱- دبیر کمیته بدوی موظف است زمان رسیدگی در جلسه کمیته بدوی را با ارسال ابلاغیه بر اساس ضوابط جهت دفاع حضوری به دانشجو اعلام نماید. تاریخ ابلاغ تا جلسه رسیدگی نباید کمتر از پنج روز باشد. (ماده ۷۸)
- ۲- ایرادات شکلی در همان جلسه اول و قبل از هرگونه دفاع ماهوی اعلام شود. در صورتی که دانشجو یا یکی از اعضای کمیته به عدم رعایت ضوابط مندرج در شیوه نامه ایراد شکلی وارد نماید، در صورت تایید کمیته پرونده باید جهت تکمیل نواقص به دبیرخانه اعاده گردد. (ماده ۸۰)
- ۳- تشکیل جلسه به صورت غیرحضوری یا تلفنی و اقدام به اخذ امضای اعضاء برای صورتجلسه مربوطه مجاز نبوده و احکام صادره به این طریق فاقد اعتبارند. (تبصره ماده ۸۳)
- ۴- دلایل انتساب تخلف به دانشجو باید توسط دبیر کمیته بیان شود. (ماده ۸۱)
- ۵- دانشجو حق دارد در جلسه رسیدگی در کمیته بدوی در موضوع مربوط به خود حضور داشته و به طرح دفاعیات خود بپردازد. (ماده ۸۲)

الزامات شکلی جلسه تجدید نظر

- ۱- همه احکام صادر شده در کمیته بدوی به درخواست دانشجو قابل تجدیدنظر است و این کمیته نمیتواند از رسیدگی به آنها سر باز زند. (ماده ۸۸)
- ۲- مهلت اعتراض ۱۰ روز از تاریخ ابلاغ حکم بدوی به دانشجو است. مگر موارد خاص که ۴۸ ساعت است (ماده ۸۷)
- ۳- دانشجو در صورت اعتراض باید درخواست مکتوب خود جهت تجدید نظر نسبت به حکم بدوی به انضمام لایحه دفاعیه و مستندات تجدید نظرخواهی را شخصا به دبیرخانه انضباطی ارائه کند و رسید دریافت کند. (ماده ۸۹)
- لایحه دفاعیه هیچ فرم و قالب اجباری ای ندارد و متهم ملزم به رعایت تمپلیت خاصی نیست.
- ۴- دبیرخانه موظف به ثبت درخواست تجدید نظر و تسلیم رسید به دانشجو است. (ماده ۸۸) عدم اخذ لایحه دفاعیه دانشجو یا عدم تحویل رسید به وی تخلف اداری است و دانشجو میتواند به هیات تخلفات اداری دانشگاه شکایت کند.
- ۵- در صورت ضرورت، به تشخیص رییس کمیته تجدیدنظر، دانشجو میتواند جهت دفاع حضوری در جلسه تجدید نظر نیز حاضر شود. (تبصره ماده ۸۹)
- ۶- کمیته تجدید نظر ۱۰ روز فرصت دارد به درخواست رسیدگی کند. (ماده ۹۰) هرچند این زمان ممکن است طولانی تر شود.

۷- در صورت عدم اعتراض دانشجو نسبت به احکام صادره از کمیته بدوی به کمیته تجدیدنظر دانشگاه، دانشجو مجاز به اعتراض به کمیته مرکزی نخواهد بود. (تبصره ۳ ماده ۹۰)

صدور و ابلاغ حکم

احکام صادره از کمیته های انضباطی حداکثر ظرف ده روز از تاریخ صدور، از طریق دبیرخانه با امضای دبیر کمیته ها به دانشجو ابلاغ میشود. در متن حکم درج موارد زیر الزامی است:

- ۱- تاریخ صدور و شماره حکم
- ۲- مشخصات دانشجو
- ۳- دلایل انتساب تخلف
- ۴- عنوان تخلف انتسابی به دانشجو با ذکر مستند قانونی وفق شیوه نامه
- ۵- تنبیه تعیین شده با ذکر مستند قانونی وفق شیوه نامه
- ۶- تعیین قطعی یا قابل اعتراض بودن حکم صادره و مرجع اعتراض و مهلت آن از تاریخ ابلاغ

عدم تحویل حکم به دانشجو و صرفاً قرائت شفاهی آن ایراد شکلی و تخلف اداری است!

رسیدگی در کمیته مرکزی وزارت علوم

در صورتی که حکم صادره از کمیته تجدید نظر دانشگاه تنبیه بند ۸ تا ۱۱ (تعلیق تحصیلی) باشد دانشجو حق اعتراض و تجدید نظر خواهی به کمیته مرکزی وزارت علوم را دارد. برای اطلاعات بیشتر به شیوه نامه انضباطی مراجعه کنید. (مواد ۹۴ تا ۱۰۱)

شکایت از حکم قطعی در دیوان عدالت اداری

در صورتی که حکم سنگین گرفتید (مثل تعلیق تحصیلی) و درخواست تجدیدنظر خواهی در هیچ یک از کمیته های بالا به نتیجه نرسید میتوانید با مراجعه به دیوان عدالت اداری و برشمردن ایرادات شکلی (موارد نقض آیین دادرسی) درخواست ابطال حکم کمیته انضباطی را ارائه دهید. زمان رسیدگی به شکایات در دیوان عدالت طولانی است (۶ ماه تا ۱ سال). اما شما میتوانید مدعی شوید که اجرای این حکم سبب ورود ضرر فوری به شما می‌گردد که جبران آن غیرممکن یا سخت است و تقاضای صدور دستور توقف موقت حکم را ارائه بدهید. در صورت موافقت دیوان با درخواست شما، حکم کمیته تا زمان بررسی در دیوان تعلیق میشود و قابل اجرا نیست.

چند نکته

- ۱- در خصوص پرونده خود با فعالین دانشجویی دانشگاه خود یا سایر دانشگاه ها مشورت کنید.
- ۲- در کلیه نامه نگاری ها یک نسخه را از دبیرخانه مطالبه کنید.
- ۳- به تاریخ های مندرج در نامه توجه شود.
- ۴- امضای دانشجو اگر با ذکر تاریخ باشد بهتر است.
- ۵- هر نامه ای که ثبت میکنید، رسید آن را از دبیرخانه با ذکر تاریخ طلب کنید.
- ۶- حکم کمیته انضباطی باید به صورت کتبی به دانشجو ابلاغ شود.
- ۷- رعایت نشدن هر یک از الزامات شکلی که ذکر شدند تخلف دانشگاه است و از موجبات نقض حکم خواهد بود. همه موارد را به صورت مکتوب در دفاعیات اعلام کنید.
- ۸- کمیته باید دلایل تصمیم خود را هم به صورت متقن و هم منطبق با شیوه نامه ابراز نماید. اگر غیر از این عمل کند، دارای اشکال حقوقی است.
- ۹- کمیته ها موظف هستند دانشجو را از تمام مراحل رسیدگی به پرونده مطلع نمایند. اگر چنین عمل نکنند، از وظیفه قانونی خود تخطی کرده اند.
- ۱۰- کمیته انضباطی مقطع فعلی دانشجو نمیتواند به تخلفات مقطع قبلی او رسیدگی کند. (ماده ۶۳)
- ۱۱- اگر شاکی خصوصی یکی از اعضای کمیته انضباطی باشد، حق رای از او سلب میشود. قرابت نسبی به ترتیب طبقات ذیل است:
طبقه اول - پدر و مادر و اولاد و اولاد اولاد؛
طبقه دوم - اجداد و برادر و خواهر و اولاد آنها؛
طبقه سوم - عموها، عمه ها، دایی ها و خاله ها و اولاد آنها
اگر یکی از اعضا تا درجه سوم، با متخلف رابطه ای نسبی داشته باشد، حق رای از او سلب میشود.
- ۱۲- حکم تا زمان تایید در آخرین مرجع تجدید نظر قطعی و اجرایی نیست و لازم الاجرا نخواهد بود.
- ۱۳- به تعویق انداختن جلسات رسیدگی تنها به دلایل موجه (نظیر فوت یکی از بستگان، ابتلای به بیماری) و فقط در صورت تایید رئیس کمیته امکان پذیر خواهد بود.

در مورد حکم منع موقت ورود به دانشگاه که توسط رئیس دانشگاه صادر میشود (موضوع تبصره ۲ ماده ۷ آیین نامه انضباطی مصوب ۱۳۷۴)

- اعمال این محدودیت مستلزم وجود پرونده انضباطی برای دانشجو و تشکیل کمیته ظرف این یک ماه است.
- مدت این ممنوعیت محدود است؛ یعنی زمان این ممنوعیت، نمی تواند بیش از یک ماه باشد.
- این ممنوعیت تنها درباره دانشگاه است و نه سایر محیط های دیگر، مانند خوابگاه و...؛ یعنی مثلاً دانشجو را نمی توان از ورود به خوابگاه و یا دیگر اماکن دانشگاهی منع کرد.
- باید مدت زمان شروع ممنوعیت و خاتمه آن در دستور کتبی ریاست دانشگاه ذکر شود.
- این دستور باید کتباً به دانشجو ابلاغ شود و بدون ابلاغ کتبی، هیچ ارزشی ندارد.

پیوست ۱: لیست تنبیهات مندرج در شیوه نامه انضباطی

بخش دوم: تخلفات و تنبیهات

مبحث اول - تفکیک تنبیهات

ماده ۱۲- به منظور استناد و تطبیق دقیق تر احکام انضباطی، تنبیهات ماده ۷ آیین نامه به صورت زیر تفکیک می شوند:

الف- تنبیهاتی که با حکم کمیته انضباطی دانشگاه یا مرکزی نسبت به دانشجویان می تواند اعمال شود:

۱. احضار و اخطار شفاهی بدون درج در پرونده انضباطی دانشجو
۲. اخطار کتبی بدون درج در پرونده انضباطی دانشجو
۳. تذکر کتبی و درج در پرونده انضباطی دانشجو
۴. توبیخ کتبی و درج در پرونده انضباطی دانشجو
۵. دادن نمره ۲/۵. در درس، آزمون یا تکالیف مربوط به تخلف
۶. محرومیت از تسهیلات رفاهی دانشگاه از قبیل وام، خوابگاه، تغذیه و غیره از یک ماه تا مدت زمان باقی مانده از تحصیل می باشد.
۷. دریافت خسارت از دانشجو در مواردی که تخلف منجر به ایجاد ضرر و زیان به دانشگاه یا بیت المال (بازگشت به آیین نامه) شده باشد.
۸. منع موقت از تحصیل به مدت یک نیمسال یا از ۱ تا ۶ ماه بدون احتساب سنوات
۹. منع موقت از تحصیل به مدت یک نیمسال یا از ۱ تا ۶ ماه با احتساب سنوات
۱۰. منع موقت از تحصیل به مدت دو نیمسال یا از ۶ تا ۱۲ ماه بدون احتساب سنوات
۱۱. منع موقت از تحصیل به مدت دو نیمسال یا از ۶ تا ۱۲ ماه با احتساب سنوات
- ب- تنبیهاتی که فقط با حکم کمیته مرکزی می تواند نسبت به دانشجو اعمال شود:
۱۲. منع موقت از تحصیل به مدت سه نیمسال یا از ۱۳ تا ۱۸ ماه بدون احتساب سنوات
۱۳. منع موقت از تحصیل به مدت سه نیمسال یا از ۱۳ تا ۱۸ ماه با احتساب سنوات
۱۴. منع موقت از تحصیل به مدت چهار نیمسال یا از ۱۸ تا ۲۴ ماه بدون احتساب سنوات
۱۵. منع موقت از تحصیل به مدت چهار نیمسال یا از ۱۸ تا ۲۴ ماه با احتساب سنوات
۱۶. تغییر محل تحصیل دانشجو
۱۷. تبدیل دوره تحصیلی دانشجو از دولتی روزانه به شبانه شهریه پرداز
۱۸. اخراج دانشجو از دانشگاه، با حفظ حق شرکت مجدد در آزمون ورودی
۱۹. اخراج دانشجو از دانشگاه با محرومیت از تحصیل در کلیه دانشگاهها تا ۵ سال
۲۰. ابطال پایان نامه و رساله یا مدرک تحصیلی.^۱

۱- موضوع بند ۳ تبصره ۷ ماده واحده قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی مصوب ۹۶/۶/۱۴ که صرفاً در خصوص موضوع قانون مذکور و ماده ۳۵ این شیوه نامه قابل اعمال است